

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1254840/1

בבית הדין הרבני האזורי באר שבע

לפני כבוד הדיין:

הרב אברהם צבי גאופטמן

המבקש: פלוני

המבקשת: פלונית

הנדון: מינוי שליח הולכה אחר במקום שליח שני שמת

נימוקים

הנדון שבפנינו הינו בבני זוג המתגוררים בנפרד, הבעל בישראל ואילו האישה בצרפת. לפני מספר חודשים פנה הבעל לביה"ד בבקשה לסדר גט שייכתב בציוויו בביה"ד בבאר שבע וישלח לביה"ד בצרפת, שם ימסר לידי האישה. כמקובל בבתי הדין הרבניים, מזכיר ביה"ד יצר קשר עם ביה"ד בצרפת אשר עדכן בשמו של השליח השני שימסור הגט לאשה. בעקבות זאת, הגט נכתב, והבעל מינה שליח ראשון ומסר לו הגט. לאחר מכן, מינה השליח הראשון בפני ביה"ד את השליח השני הנמצא בביה"ד בצרפת. מזכירות ביה"ד שלחה את הגט וההרשאות לביה"ד בצרפת.

לדאבון לב, התקבל לאחרונה מכתב מביה"ד בצרפת לפיו השליח השני נלב"ע במגפת הקורונה, טרם מסירת הגט לאשה, ועל כן יש צורך למנות שליח אחר תחתיו.

מאורע זה הביאנו להתבונן בדין שבפנינו, ומתוך כך להעמיק קמעא בגדרי השליח הראשון והשני בגט. ויהיו הדברים לעילוי נשמתו של השליח השני, הרה"ג הדיין שלמה בן נסים זצ"ל.

א. מעמדו של השליח הראשון לאחר מסירת הגט לשליח השני

ראשית נקדים כי בגיטי שליחות יש צורך בשני שליחים, ואין להסתפק בכך שביה"ד יישלח הגט ישירות לשליח שמעבר לים, דבזמן הזה אף בארץ ישראל צריך השליח לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" (שו"ע קמב, א), וכיצד יאמר הלה "בפני נכתב ובפני נחתם". לכן הבעל ממנה שליח ראשון אשר נוכח בכתיבת הגט ובחתימתו, ועליו לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", והוא שולח הגט לשליח השני הנמצא במדינת הים.

לכאורה נדו"ד הינו הלכה מפורשת בשולחן ערוך (אבן העזר קמא, מב):

"אם מת שליח שני, יכול שליח ראשון ליטלו מיורשיו של שני, ויוליכנו או ישלחנו ביד אחר".

מקור דבריו הוא מהטור (שם) בשם הרמ"ה, וז"ל:

"כתב הרמ"ה שאם מת השליח השני לא נתבטל בכך שליחות של ראשון ויכול ליטלו מיורשיו של ב' ויוליכנו לה או ישלחנו ביד אחר, ולא נאמר בזה כבר עשה שליח שליחותו כדאמרינן גבי עדים שחתמו בשטר ונאבד השטר לפי שלא נגמרה שליחות זה עד שיגיע גט לידה".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הרמ"ה לומד מהמוכא (גיטין סג, ע"ב, שו"ע קכב, א) לגבי בעל שמינה סופר לכתוב גט, ועדים לחתום עליו ולתתו לאשתו, וכתבו וחתמו ונתנו לה ונמצא פסול, או שאבד הגט, דיכולים העדים לכתוב גט אחר, ולא אמרינן שכבר עשו עדים שליחותם, מפני שמינה אותם שיהיו שלוחיו עד שיגיע גט כשר לידה. מכח זה מסיק הרמ"ה כי גם בנדו"ד העברת הגט לידי השליח השני אין בה כדי לסיים את שליחותו של הראשון, כל עוד האשה לא נתגרשה, לכן יכול למנות שליח אחר במקום השליח השני שמת.

וכן כתב הבית שמואל (סקנ"ח):

"מזה נמי משמע אפי' אם כבר נתן השליח הראשון את הגט לשליח השני עדיין לא נגמר שליחותו, דאל"כ איך יכול הוא להיות שליח אלא ע"כ דעדיין הוא שליח".

עוד כתב הב"ש:

"ולא כח"ר שהבאתי בסי' קמ"ב סעיף י"ג..."

לכאורה כוונתו לחידושי הרשב"א שהביא לקמן (סעיף יג, סקנ"ה), לגבי הנותן גט לאשתו, והגט נכתב ונחתם בפניה, ומינה אותה כשליח הולכה עד הגעתה לבית הדין, שם יעמידו הדיינים שליח אחר שייתן לה הגט שתתגרש בו. וזו לשונו בחידושו (גיטין כד, ע"א ד"ה ואיבע"א):

"... ומן התימה אחר שיצא מתחת ידה וניתן ביד שליח אחר היאך נאמנת לומר בפני נכתב ובפני נחתם – א.צ.ג. בשעת גירושין, דלא דמי לנתנו לה ולא אמר בפ"נ ובפ"נ דתניא (ה' ב') כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויאמר לה דהתם כיון שהוצרך לומר בפ"נ ולא אמר כן מחמת שגגה ולא ניתן לשליח אחר עדיין לא עשה שליחותו וחוזר וגומר שליחותו. אבל כאן שנגמר שליחותו והרי מסרתו לשליח אחר ובמצות הבעל, היאך נאמינה משום שליחות והיא אינה שלוחה מעתה..."

לדברי הרשב"א, נאמנות האשה לומר בפני נכתב ובפני נחתם היא אך ורק בטרם מסרה גיטה לידי השליח האחר, אולם אם מסרה לו ולא אמרה בפני נכתב ובפני נחתם, לא תועיל אמירתה, כי כבר סיימה שליחותה.

עולה לכאורה מדבריו שלאחר שהשליח הראשון מסר הגט לשליח השני, תמה בכך שליחותו.

אך עיין בב"ש (שם) שהביא בשם תשובת הריב"ש (סימן שיח) שאם עשה שליח ראשון שליח אחר שלא בפניו ב"ד, יש תקנה שיחזיר הגט לידי השליח הראשון ויעשה אותו בפניו ב"ד. משמע שגם לאחר שהשליח הראשון מסר הגט לידי השליח השני, עדיין הוא נחשב כשליח הבעל.

מכל מקום, אם אכן נבאר בדעת הרשב"א שמסירת הגט לידי השליח השני יש בה כדי לסיים את שליחותו של הראשון, אזי לכאורה יחלוק הרשב"א על הרמ"ה, ואם ימות השליח השני, לא יוכל השליח הראשון לשוב וליטול הגט.

אמנם נראה שיש מקום לחלק בין הנדונים, ואין להקיש מדינו של הרשב"א לגבי אשה שנתמנתה שליח להביא גיטה, לבין שליח הולכה רגיל, וכפי שמצינו בתורת גיטין (קמא, סקל"ו), וז"ל:

"ואין הנידון דומה לראיה, דשאני התם שהאשה לא נעשה שליח לגירושין, רק לעשות שליח להולכה, וכיון שעשתה שליח להולכה ומסרה בידו, ודאי כבר נגמר שליחותה, משא"כ הכא דשליח נעשה שליח לגירושין וכל כמה דלא מטי הגט ליד האשה, עדיין לא נגמר שליחותה".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כלומר, לדעת הרמ"ה, שליחותו של השליח הראשון לא הסתיימה כל עוד האשה לא נתגרשה, מפני שזו היא תכלית שליחותו. מה שאין כן באשה שנשלחה להביא גיטה, ושליחותה מסתיימת כאשר היא ממנה שליח אחר שימסור לה הגט. לכן כותב הרשב"א שאינה יכולה לשוב ליטול הגט ולומר בפני נכתב ובפני נחתם, ואין להסיק מכך באשר לשליח ראשון שמוסר הגט לשליח שני. ועיין עוד במשפטי עוזיאל (ח"ז סי' קד), וכן ראה סברא דומה בתורת גיטין (ריש סימן קכב) לגבי הממנה סופר לכתוב ועדים לחתום, שאם מינה את הסופר לשליח על הכתיבה בלבד, אזי אם אבד הגט, צריך למנותו מחדש, מפני שתיכף אחר שכתב הגט, כבר עשה שליחותו, עיי"ש.

ובמשנה למלך (פ"ו מהל' הלכות גירושין הט"ז) מצאנו שהסתפק בנדון אחר, וז"ל:

"ונסתפקתי אם שליח ראשון מבטל שליח שני, מי אמרינן נהי דיש לו כח למנות שליח, מ"מ כולהו מכח בעל קא אתו ואין לו כח לבטל השליחות דומיא דהיכא דמת שליח ראשון דמתגרשת ע"י שליח שני כדאיתא בפרק כל הגט (דף כ"ט), או דלמא שאני מת מהיכא דביטל השליחות בפירוש ולא מצאתי גילוי לדין זה. אך את זה לבד ראיתי בתשובת מהר"ם מפדוואה ז"ל בס' הגט שכתב דמשביעין את השליח שאם נעשה [אולי צ"ל: יעשה] שליח שלא יבטלנו. ועדיין הדבר צריך אצלי תלמוד".

המל"מ מסתפק אם יש בכוחו של שליח ראשון לבטל כוחו של שליח שני. ובספר יד המלך (פ"ו מגירושין הט"ז) הכריע שאין בכוחו של שליח ראשון לבטל שליח שני, וז"ל:

"והנראה לי בדין זה דהנה ודאי הא דיש כח ביד שליח למנות שליח אחר הוא מכח הבעל, דהוי כאילו מינה הבעל אותו שליח לכך שיהיה כח בידו למנות שליח אחר, וכן לשליח השני עד כמה שלוחים, וכמו שאמרו בגמרא (גיטין כט, ב) כולהו מכח הבעל קאתי. ולפי זה תיכף כשבא הגט מיד השליח הראשון ליד שליח השני כלתה שליחותו והיה כלא היה כלל, ואין לראשון עוד תורת שליח כלל, דהוי כאילו הבעל בעצמו מינה השליח השני לשליח הגט ואיגלאי מלתא למפרע דהשליח הראשון לא היה שום שליח כלל. ואף שע"י השליח הראשון בא הגט לשליח השני, על דבר זה אין צריך להיות לו שום דין שליח, וכמו שכתב הרא"ש בתשובה כלל י"ח סי' י"ג שיוכל לשלחו ליד שליח שני אף ע"י נכרי אף על גב דאין בו תורת שליחות, דמעשה קוף בעלמא הוא דעביד, וכן כתב הר"ן ז"ל בשם גאון... עיי"ש.

חזינן אפוא ש"יד המלך" נקט בפשטות כי לאחר מינוי השליח השני, כלתה שליחותו של ראשון.

והנה לפי מה שהתבאר מדברי הטור והשו"ע כי תוקף שליחותו של הראשון נותר בעינו, גם לאחר מינוי השליח השני, צ"ע בדברי "יד המלך" (וכן תמה הפת"ש, סקמ"ב), וכן צריך ביאור בספיקו של המל"מ, דלאור דברינו יש לכאורה בכוחו של השליח הראשון לבטל את השליח השני, וכן הקשה בתורת גיטין (שם):

"ועיין במל"מ (פ"ו הט"ז) שמסופק אם השליח הראשון יכול לבטל להשליח שני שעשה, ולא ידעתי מקום ספק בזה, דהא מכאן מוכח דלא נגמר שליחות הראשון, וכיון דהא שעשה השני לשליח דיבור הוא, וכשמבטל אתי דיבור ומבטל דיבור, כמו בבעל".

ונלע"ד לומר שאין בספיקו של המל"מ כדי לערער על כך ששליח ראשון ממשיך בשליחותו גם לאחר מינוי השני, אלא מאחר שהפועל היוצא ממינויו של השליח השני הוא היותו שלוחו של הבעל, על כן רק הבעל יכול לבטלו ולא השליח הראשון. מכל מקום אם אכן ימות השליח השני, יוכל הראשון לגרשה או למנות שליח אחר, מאחר שהראשון לא סיים שליחותו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וכעין זה מצאתי בדברי מלכיאל (ח"ד, קלא), וז"ל:

"והנה להסוברים שאין יכול לבטלו, צ"ל דמכל מקום יכול לעשות שליח אחר. כי הלא לא נתבטלה שליחותו דאי נימא שנתבטל לגמרי. א"כ אף אם מת השני אין יכול לעשות אחר. ועכצ"ל דלכ"ע לא בטל ממנו כח שליחותו ורק לדעתם א"י לבטל שליחות השני משום דס"ל שהשני בא ג"כ מכח הבעל, וכמ"ש המל"מ שם".

ובאשר לספיקו של המשנה למלך, עיין בט"ז (קמא, סקכ"ו) שכתב בפשטות שהשליח הראשון יכול לבטל את השליח השני, וז"ל:

"נראה הטעם דשליח ראשון נגד השני הוה כבעל נגד השליח, לפי זה אפילו השליח השני חי יכול הראשון לבטלו וליקח אצלו הגט, דאם תאמר שנסתלק הראשון לא הוה לו לחזור ליטלו מיורשי שני ולגרש בו, אלא ודאי דהשליח הראשון הוא ממש במקום הבעל, שהרי כתב לו ידך כידי וכו' וכאן לא נתכוין אלא שלא תאמר כיון דמת השני הוה הגט בטל כאלו מת הבעל".

והובאו דבריו בב"ש (סקנ"ח) בלא חולק.

תבנא לדינא, נמצאנו למדים כי אחרי מות השליח השני, יכול השליח הראשון למנות שליח אחר במקומו.

נוסיף עוד כי נדו"ד עדיף טפי, וכפי שכתב ה"מנחת יצחק" (ח"א, סימן מז) לחברי בד"צ לונדון שכאשר הגט מונח בידי ביה"ד, והשליח השני לא קיבל הגט, א"כ לא קיבל עדיין השליחות, ולא נגמרה שליחותו של ראשון בוודאי במינוי השליח שני בלבד. ממילא הוא הדין בנדו"ד בו הגט מונח בידי ביה"ד בצרפת והשליח השני טרם קיבל את הגט, דבוודאי לא נסתיימה שליחותו של ראשון.

ב. האם צריך שהגט יהיה בידי השליח הראשון בזמן מינוי השליח השני

נותר לנו לברר האם יש צורך לשלוח בחזרה את הגט לידי השליח הראשון על מנת שימנה שליח שני אחר כשהגט ברשותו, או שניתן להשאיר את הגט במדינת היס, והשליח הראשון יוכל למנות שליח שני אף מבלי שהגט אצלו.

כבר הבאנו לעיל את לשונו של השולחן ערוך (אבן העזר קמא, מב):

"אם מת שליח שני, יכול שליח ראשון ליטלו מיורשיו של שני, ויוליכנו או ישלחנו ביד אחר".

ועיין ב"מנחת יצחק" (שם) שכתב דלכאורה יש מקום לדייק בלשונו, שעל השליח הראשון ליטול את הגט מיורשי השליח השני, דאם נאמר שיכול למנות שליח שני אף מבלי שהגט בידי, מפני מה נקט השו"ע בלשון זו. אמנם אין זה מוכרח, ואפשר שנקט לשון זו בשל האפשרות שהעלה שהשליח הראשון יוליך הגט בעצמו, ובכגון זה ודאי שעליו ליטול הגט מיורשי השני.

ובעיקר הדין מצינו בזה ל"שואל ומשיב" (מהדורה תליתאה ח"א סימן קפד) שהצריך את השליח הראשון לשוב ולקחת הגט על מנת למנות שליח שני, דאם לא כן, יש בכך חסרון של "טלי גיטך מע"ג קרקע" וכן חסרון של "מילי לא מימסרן לשליח". ותורף דבריו הינו שכאשר השליח השני נוטל את הגט המונח בבית הדין, והגט לא נשלח אליו לשם שליחות מהבעל או מהשליח, יש בכך חסרון של "טלי גיטיך מע"ג קרקע".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והנה בעניין "טלי גיטיך מע"ג קרקע", עיין בשו"ת צמח צדק (לובאוויטש, אה"ע סי' רעה) שביאר כי בהגעת הגט מהבעל ליד שלוחו, לא שייך פסול נטילה מע"ג קרקע, מאחר ששלוחו כמותו, ונחשב כמו הבעל, ולא על כך התכוונה התורה באומרה "ונתן", כי אם על נתינת השליח ליד האשה. ועיין עוד שם (סימן רפב).

אמנם אף אם נאמר שנחשב הדבר כנתינה, עדיין יש חסרון של "מילי", וכמבואר בגיטיין (כט ע"א):

"אמר לשנים תנו גט לאשתי, או לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי - הרי אלו יכתבו ויתנו. אינהו אין, אבל שליח לא... רבא אמר: משום דמילי ניהו, ומילי לא מימסרין לשליח".

ופירש רש"י (שם):

"התם היינו טעמא דלא משוו שליח שלא מסר להם אלא דברים, ואין בדברים כח להיות חוזרים ונמסרים לאחר אבל גט דאית ביה מששא חוזר ונמסר".

נמצאנו למדים שאין ביכולתו של השליח למסור מילים, אלא רק שליחות שיש בה דבר ממשי, ולכן יכולתו של שליח הולכה למנות שליח אחר תחתיו נובעת מכח זה שיש בידו גט לתת לאשה. הסיק מכך ה"שואל ומשיב" (שם):

"ואם כן בכאן שאינו נותן השליח הראשון להשליח השני דבר, רק שאומר לו שאותו גט ששלח לשליח האחר ינתן לידו, א"כ אינו אלא דיבור בלבד ולא ממסרי לשליח שיהי' נעשה שליח ע"י דיבורו בלבד".

[אגב האמור נזכיר בקיצור את שעמדו האחרונים על דברי הקדוש מרדוש (מרדכי פ"ב קידושין), שפסק דשליח קידושין אינו יכול למנות שליח אחר תחתיו, משום דמילי לא מימסרין לשליח, ואף שיש בידו טבעת קידושין המיועדת לאשה, ואין לדמות הדבר לשליח גירושין, שכאשר יש בידו הגט, אין זה מילי, דלגבי גט אשה מתגרשת בעל כרחה, ומיד כשהגיע הגט לידי השליח הרי היא כאילו מגורשת, לכן לא הוי מילי, אבל שליח של קידושין אם לא תאבה האשה, אינה מתקדשת, הלכך הו"ל מילי. והקשו האחרונים, שלאחר חדר"ג שגם בגירושין אם לא תאבה האשה אינה מתגרשת, כיון שאין שליח לדבר עבירה, אם כן מאי שנא גירושין מקידושין. עיין "נודע ביהודה" (מהדו"ת אבן העזר קיב).

ובקצות (קפב, סק"ב) חידש שהיכן שהבעל עושה שליח לגרש בסתם, ושתהא ידו כידו ועשייתו כעשייתו, והשליח נתן לאשה גט בע"כ, הוי גט, כיון שיד השליח כיד המשלח בעיקר הגט, ומה שנתן לה בע"כ ועבר בחרם, הו"ל כאילו עשה עבירה מדעתו, ועיקר השליחות לא נתבטל. ועיין ב"מלואי חושן" שהביא בשם ה"משנת רבי אהרן" (סימן סא) שתירץ דאף שכשמגרשה בע"כ אין הגירושין חלין, מ"מ כל שהאשה מתרצה להתגרש, הרי כל הגירושין הם מדעתו בלבד, ולא בעינן את דעתה ורצונה לחלות הגירושין, על כן נחשבת שליחות הגירושין כמעשה ולא כמילי. ועיין עוד ב"שואל ומשיב" (שם), ואכמ"ל.]

לא אכחד כי צריך לי עיון בכוונת השואל ומשיב, מפני מה מינוי השליח השני נחשב כ"מילי", הלא אף שבזמן המינוי הגט אינו ברשותו של השליח הראשון, הרי סוכ"ס השליח השני נוטל את הגט, ואם כן לגביו אין כאן מילי.

וצריך לומר שכוונת השו"מ היא שמאחר שבזמן המינוי, הגט אינו בידי השליח הראשון, אזי בכוחו למנות את השליח השני רק על עצם ההולכה, ואלו הם דיבורים בעלמא, שהרי את הגט נוטל השליח השני מעצמו, מפני שהגט מעולם לא נשלח לשליח זה. ואף אם נאמר דאין בזה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

חסרון של "טלי גיטיך מע"ג קרקע", שזה נוגע רק לאופן קבלת הגט ע"י האשה, עדיין יש כאן חסרון של "מילי".

וב"פתחי תשובה" (אה"ע קמא, סוס"ק לה) דן באפשרות להעביר הגט לשליח באמצעות הדואר, והביא מהתשב"ץ (ח"ג, סימן שכו) שכאשר הגט נשלח בדואר באמצעות הדואר ע"י נכרי, כיון שיש בו דעת למסור, לא הוי כ"טלי גיטיך מע"ג קרקע". והעיר שכאשר הגט נשלח בדואר מהשליח הראשון לשליח השני, לכאורה הוי מילי, וכתב לחדש דהא דשליח ראשון אינו יכול למנות שליח שני במילי, הוא רק כאשר השליח הראשון נתמנה למילי, אולם אם לשליח הראשון לא נמסרו רק מילי, אזי אין חסרון אם ימסור לשליח השני מילי בעלמא, דסוכ"ס עיקר השליחות אינה ב"מילי", וכדאי לעיין בכל דבריו הנוגעים למציאות הנהוגה בבתי הדין, ואנו נצטט חלק קטן מלשונו:

"לדידן דאנן בח"ל קיימינן וא"א לשלוח הגט ע"י כותי ליד שליח ראשון דאין יאמר בפ"נ ובפ"נ, והאידנא אפי' בא"י נמי, כדלקמן סימן קמ"ב ס"א ולקיים הגט בחותמיו הוא דבר קשה כמ"ש לעיל סקל"א, וע"כ לעשות ע"י שהשליח ראשון ישלח הגט ע"י בי דואר ליד שליח שני כפי האמור בס"ק הקודם וא"כ כיון דעכו"ם לאו בר שליחות הוא ודמי לטלי מעג"ק י"ל דאינו מועיל מצד מילי לא ממסרי לשליח וא"כ נפל פיתא בבירא. מיהו באמת ז"א דמ"ש הפוסקים דשליח קבלה אינו יכול לעשות שליח כיון דאינו מוסר לו שום דבר הו"ל מילי, אין הכוונה לפי דשליח ראשון אין מוסר לשליח ב', רק הכוונה לפי שלא נמסר ליד שליח ראשון שום דבר רק מילי בעלמא וזה מוכח מדברי הרמ"א ז"ל לעיל סי' ל"ה ס"ו בהגה במ"ש שם אבל אם לא מסר לו הבעל הקדושין כו' עח"מ שם, וא"כ הכא שנמסר הגט מהבעל ליד שליח ראשון שפיר יכול לעשות שליח ב' אפילו ע"י טלי מעג"ק ואין בזה משום מילי לא ממסרי לשליח וזה פשוט".

הפתחי תשובה מדייק מהרמ"א בהלכות קידושין שכתב שאם הבעל לא מסר לידי השליח כסף לקדש בו את האשה, הוי מילי, ושליח ראשון אינו יכול למנות שליח שני. משמע שהעיקר תלוי בשליחות שמהבעל לשליח הראשון, ואם היא אינה מילי בעלמא, אזי אין עיכוב בכך שהשליח השני נתמנה רק במילי. ולולי דמסתפינא הייתי אומר שדיוקו אינו מוכרח, ומהרישא שבדברי הרמ"א ניתן להוכיח אחרת, שכתב ששליח ראשון יכול למנות שליח שני אם מוסר לו הקידושין שקיבל מהבעל, משמע שגם מינוי השליח השני לא יהיה במילי בעלמא.

מכל מקום, נמצאנו למדים לנדו"ד, כי לדברי הפת"ש אין חסרון של מילי במינוי שליח שני בגט, מאחר ששליחותו של הראשון אינה מילי. ועיין עוד בשו"ת "תשובה שלמה" (אה"ע מב) וב"מנחת יצחק" (שם).

ובשו"ת מהרש"ם (ח"א סימן קלב) הציע פתרון לכך שלא יהיה חסרון של "מילי", וז"ל:

"ומ"ש ר"מ מד' שו"מ תליתאה ח"א סימן קפ"ד דאם אין הגט ביד שליח ראשון לא מצי משוי שליח דהו"ל מילי, הנה עלה בלבי להקנות המקום והכלי שמונת בו הגט על ידי אחר להשליח הראשון ויוכל לעשות שליח אחר. אבל יותר נכון לשלוח הגט בחזרה להב"ד דשם ויעשה שליח אחר. ולמה לנו לגבב קולות במקום דאפשר לתקן. אבל באם א"א לתקן כן אזי יעשו כפי שכתבתי".

חזינן אפוא שאף שניתן להקנות המקום והכלי שמונת בו הגט לשליח הראשון, מכל מקום הכריע כי במקום בו ניתן, עדיף לשלוח הגט בחזרה לביה"ד קמא, שם ימנה השליח הראשון שליח אחר, וכן העלה ה"מנחת יצחק" (שם), אף שדן בארוכה בדברי השואל ומשיב, והעלה דאין לחשוש, מכל מקום הכריע דלכתחילה אין לזוז מדבריו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

על כן גם בנדו"ד יש לשלוח הגט בחזרה לביה"ד, וכן עשו ביה"ד בצרפת ששלחו בחזרה הגט וההרשאות, והשליח הראשון שב ומינה שליח אחר.

סיכום

- א. פסק השו"ע שאם מת שליח שני, יכול שליח ראשון ליטלו מיורשיו של שני, ויוליכנו או ישלחנו ביד אחר.
- ב. מקורו הוא מהרמ"ה שלמד מבעל שמינה סופר לכתוב ועדים, וכתבו וחתמו ונתנו לה ונמצא פסול, או שאבד הגט, דיכולים העדים לכתוב גט אחר, ולא אמרינן שכבר עשו שליחותם, מפני שמינה אותם שיהיו שלוחיו עד שיגיע גט כשר לידה. ממילא גם בנדו"ד העברת הגט לידי השליח השני אין בה כדי לסיים את שליחותו של הראשון, כל עוד האשה לא נתגרשה, לכן יכול למנות שליח אחר במקום השליח השני שמת.
- ג. חידוש הרשב"א לגבי הנותן גט לאשתו, ומינה אותה כשליח הולכה עד הגעתה לבית הדין, שם יעמידו הדיינים שליח אחר שייתן לה הגט שתתגרש בו, שנאמנותה לומר בפני נכתב ובפני נחתם היא אך ורק בטרם מסרה גיטה לידי השליח האחר, אולם אם מסרה לו ולא אמרה בפני נכתב ובפני נחתם, לא תועיל אמירתה, כי כבר סיימה שליחותה.
- ד. ה"תורת גיטין" חילק בין נדונו של הרשב"א לבין נדו"ד, ובנדו"ד שליחותו של השליח הראשון לא הסתיימה כל עוד האשה לא נתגרשה, מפני שזו היא תכלית שליחותו. מה שאין כן באשה שנשלחה על מנת להביא גיטה, ששליחותה מסתיימת כאשר היא ממנה שליח אחר שימסור לה הגט.
- ה. המל"מ מסתפק אם יש בכוחו של שליח ראשון לבטל כוחו של שליח שני. התו"ג תמה על ספיקו, שהרי התבאר שכוחו של השליח הראשון לא פקע לאחר מינוי השליח השני. בדברי מלכיאל ביאר דלכו"ע לא בטל ממנו כח שליחותו, רק שיש מקום להסתפק אם יכול לבטל שליחות השני משום שהשני בא ג"כ מכח הבעל.
- ו. בנדו"ד בו הגט עדיין מונח בידי ביה"ד, והשליח השני לא קיבל הגט, א"כ לא קיבל עדיין השליחות, ולא נגמרה שליחותו של ראשון בוודאי, לכן ברור שיכול למנות שליח אחר.
- ז. יש מקום לדייק בלשון השו"ע, שעל השליח הראשון ליטול בחזרה את הגט על מנת למנות שליח אחר. אמנם אין זה מוכרח, ואפשר שנקט לשון זו בשל האפשרות שהעלה שהשליח הראשון יוליך הגט בעצמו, ובכגון זה ודאי שעליו ליטול הגט מיורשי השני.
- ח. ה"שואל ומשיב" פסק שעל השליח הראשון לשוב ולקחת הגט על מנת למנות שליח שני, דאם לא כן, יש חסרון של "טלי גיטך מע"ג קרקע" וכן חסרון של "מילי", דלא מימסרן לשליח.
- ט. ה"צמח צדק" ביאר כי בהגעת הגט מהבעל ליד שלוחו שהוא כמותו לא שייך פסול ד"טלי גיטך מע"ג קרקע", מאחר שהשליח הוא כמו הבעל, ולא על כך התכוונה התורה באומרה "ונתן", כי אם על נתינת השליח ליד האשה.
- י. צריך ביאור מפני מה מינוי השליח השני נחשב כ"מילי", הלא אף שבזמן המינוי, הגט אינו ברשותו של השליח הראשון, הרי סוכ"ס השליח השני נוטל את הגט, ואם כן לגביו אין כאן מילי.
- יא. צריך לומר שכוונת השו"מ היא שמאחר שבזמן המינוי, הגט אינו בידי השליח הראשון, אזי כוחו במינוי השליח השני הוא רק על עצם ההולכה, ואלו הם דיבורים בעלמא, שהרי את הגט נוטל השליח השני מעצמו, מפני שהגט מעולם לא נשלח לשליח זה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יב. ה"פתחי תשובה" דן באפשרות להעביר הגט לשליח באמצעות הדואר, והביא מהתשב"ץ (ח"ג, סימן שכו) שכאשר הגט נשלח באמצעות הדואר ע"י נכרי, כיון שיש בו דעת למסור, לא הוי כ"טלי גיטך מע"ג קרקע".

יג. העיר הפת"ש שכאשר הגט נשלח בדואר מהשליח הראשון לשליח השני, לכאורה הוי מילי, וכתב לחדש דהא דשליח ראשון אינו יכול למנות שליח שני במילי, הוא רק כאשר השליח הראשון נתמנה למילי, אולם אם לשליח הראשון לא נמסרו רק מילי, אזי אין חסרון אם ימסור לשליח השני מילי בעלמא.

יד. נמצאנו למדים לנדו"ד, כי לדברי הפת"ש אין חסרון של מילי במינוי שליח שני בגט, מאחר ששליחותו של הראשון אינה מילי.

טו. המהרש"ם הציע להקנות המקום והכלי שמונח בו הגט על ידי אחר להשליח הראשון ויוכל לעשות שליח אחר. אך כתב כי יותר נכון לשלוח הגט בחזרה לבית הדין ויעשה שליח אחר.

טז. על כן יש לחוש לדברי השואל ומשיב ולשלוח חזרה הגט, על מנת שהשליח הראשון ימנה השליח השני כשהגט ברשותו.

מותר לפרסום לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום ו' באב התש"פ (27.07.2020).

הרב אברהם צבי גאופטמן

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה